

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændringer i lov om egnsudvikling.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 56) findes i tidenden sp. 1487; udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 457).

Der var stillet 3 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Formanden: Sammen med denne sag foretages den følgende sag på dagsordenen, nemlig:

Anden behandling af forslag til lov om investeringsfradrag i egnsudviklingsområder.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 48) findes i tidenden sp. 1487, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 457).

Der var stillet 2 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagenes paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagenes overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Peter Nielsen: Udvalget har bl. a. beskæftiget sig med det såkaldte lokaliserings-spørgsmål, idet visse bemærkninger i handelsministerens fremsættelsestale kunne give anledning til nogen misforståelse, og der har også været røster fremme om, at egnsudviklingsstøtten kun kunne komme bysam-

fund på 30.000 indbyggere og derover til gode. Disse misforståelser synes nu afklaret ved et samråd med ministeren, og det kan vel så fastslås, at industrier allesteds i et egnsudviklingsområde kan få støtten; for så vidt de ellers opfylder betingelserne herfor. Det er godt at få dette fastslået, og jeg må formene, at egnsudviklingsrådet vil administrere efter det, der nu fremgår af udvalgsbetænkningen.

Det er af stor betydning, at vi kan få nye erhvervsvirksomheder spredt ud over områderne, idet vi for tiden har en vel stærk koncentration af arbejdsmulighederne, således at man ofte kan have 50 km. eller derover til sit arbejde. Det betyder i det lange løb, at man vil søge bopæl nærmere; bolignoden i de store byer vil vokse, mens boliger kan blive affolket andetsteds. En sådan folkeflytning selv inden for et egnsudviklingsområde vil i det lange løb blive dyrere for samfundet end omkostningerne ved at decentralisere industriområder. Selvfølgelig må det være bygherren, der selv bestemmer, hvor han vil lægge sin virksomhed, men han må have lige stor chance for støtte, uanset hvor han bestemmer sig til at slå sig ned, for så vidt det er inden for egnsudviklingsområdet.

Mit parti kan erklære sig tilfreds med, at dette nu er fastslået, men så holder i øvrigt tilfredsheden op. Man har i den senere tid ofte haft fornemmelsen af, at folketinget er ved at blive omdannet til et ekspeditions-kontor, og at udvalgsarbejdet mere og mere bliver af formel karakter; løbet er kørt, når et lovforslag er fremsat her i folketinget. Ja, det er selvfølgelig kun en fornemmelse, men den er navnlig blevet bestyrket ved behandlingen af disse to lovforslag.

Vil ville gerne om dette spørgsmål have haft fuldstændig enighed, men enighed kan altså kun betyde, at vi blot skal tage regeringens forslag til efterretning. Fra så godt som alle organisationer og erhvervskredse i Maribo amt er der fremsat krav om, at dette amt også omfattes af loven, og der er givet mange gode, saglige motiveringer herfor. Hvorfor kan man dog ikke opfylde et sådant ønske? Mit parti har stillet ændringsforslag herom, og jeg skal meget varmt anbefale det, idet jeg gør opmærksom på, at hr. Lysholt Hansen vil motivere det nærmere.

Det samme gør sig gældende; hvad angår

[Peter Nielsen.]

de specielle forhold, visse øer kan have, bl. a. Bornholm og Samsø. Her har regeringspartierne heller ikke været til at råbe op, hvorfor vi selv har måttet stille ændringsforslag gående ud på, at der i særlige tilfælde kan afviges fra støttens procentuelle størrelse, idet det altså her navnlig er ø-spørgsmålet, vi har haft for øje. Hr. Bertel Pedersen vil motivere dette nærmere.

I øvrigt stiller vi ændringsforslag gående ud på, at de specielle amter udtrykkelig bliver nævnt i loven, selv om dette ikke betyder, at andre egne, hvis forhold skulle ændre sig, ikke også kan komme ind under loven senere.

Man har i lovforslaget sat beløbsrammen til 20 mill. kr., og her havde mit parti den stærkeste fornemmelse af, at udvalgsarbejdet var mere formelt end reelt. Der kunne overhovedet ikke forhandles. Vi har ment, at beløbet må fastsættes årlig på finansloven efter behovet for denne støtte, og at man ikke i loven bør låse sig fast på de 20 mill. kr. Ja, det kan synes mange penge, men her er der f. eks. ikke tale om mere, end der sendes fra Nordjylland til hovedstaden for læsning af københavnske ugeblade, og i forhold til hele problemets størrelse er det ikke meget. Det vil være dyrere for samfundet ikke at løse disse problemer til bunds. Derfor må der være en mere elastisk beløbsramme, hvilket vort ændringsforslag nr. 2 til egnsudviklingslovforslaget går ud på. Jeg anbefaler dette og desuden ændringsforslaget gående ud på, at de nuværende åmtsgrænser skal være gældende ved bedømmelsen af, hvad der er et egnsudviklingsområde. Dette ændringsforslag er stillet af ministeren og tiltrådt af hele udvalget.

Jeg anbefaler altså alle ændringsforslagene og i øvrigt de to lovforslags overgang til tredje behandling.

Stetter: Jeg kan anbefale tinget at stemme imod de af mindretallet stillede ændringsforslag under nr. 1, 2 og 3 til egnsudviklingslovforslaget og imod det af samme mindre-

tal stillede ændringsforslag til forslaget til lov om investeringsfradrag. Jeg kan derimod anbefale at stemme for det af finansministeren stillede og af udvalget tiltrådte ændringsforslag til det sidstnævnte lovforslag. Jeg skal anmode om, at ændringsforslagene kommer til afstemning hvert for sig.

Mindretallets forslag om at præcisere et bestemt geografisk område i selve lovteksten er noget nyt. Mindretallet ønsker at fastlåse én gang for alle, at de pågældende landsdele er egnsudviklingsområder. Dette princip kan efter vor mening ikke være rigtigt. Ifølge gældende lov, som er vedtaget enstemmigt, er det handelsministeren, som efter indstilling fra rådet fastsætter, i hvilke egne af landet lovens bistandsordninger kan finde anvendelse. Vi mener, at denne ordning har virket tilfredsstillende. Mindretallets ændringsforslag er i strid med den bemyndigelse, som vi tidligere har givet handelsministeren, og allerede af den grund bør dette ændringsforslag stemmes ned.

Hensigten med den lovgivning, som vi behandler her i dag, er at fremme erhvervsudviklingen i de økonomisk svage områder, og når den gunstige virkning viser sig, er det efter vor mening logisk, at administrationen skal have mulighed for en selvstændig vurdering af behovet for en yderligere erhvervsudvikling.

Regeringspartierne, flertallet i udvalget, henstiller til ministeren at pålægge rådet at følge udviklingen opmærksomt bl. a. i Maribo amt, som altså har mindretallets særlige bevågenhed. Med denne vor henstilling har vi taget et specielt hensyn til Maribo amt, og for øvrigt er rådet naturligvis i forvejen åbent for de vanskeligheder, som dette amt måtte have.

Jeg vil i den forbindelse spørge handelsministeren, om der findes tal, der viser, hvor stor en støtte virksomhederne i Maribo amt indtil nu forholds-mæssigt har fået.

Med hensyn til spørgsmålet om at fastsætte beløbet for investeringstilskuddene på de årlige bevillingslove — mindretallets ændringsforslag under nr. 2 — har vi meget

[Stetter.]

store betænkeligheder. Der er tale om en forsøgsordning, der er tale om noget nyt; vi har aldrig prøvet det før. Vi kender ikke omfanget af interessen for at komme i betragtning ved en fordeling af disse millioner, og det forekommer os, at vi har fastere grund under fødderne, når vi fikserer beløbet i selve lovteksten; så ved administrationen og så ved virksomhederne, hvad de har at rette sig efter. Derfor må vi også afvise dette ændringsforslag.

Ændringsforslaget under nr. 3 vedrørende vore vanskeligt stillede øsamfund er mildt sagt ikke gennemtænkt. Som bekendt kan der ifølge handelsministerens forslag ydes op til 25 pct. af anskaffessummen i tilskud, men her foreslår mindretallet, at rådet skal kunne gå ud over denne meget høje procent. Skal det være 30 pct., 35 pct., 40 pct. eller måske 75 pct.? Vi ved intet herom. Sådanne meget høje procenter kan føre virksomhederne ind på et helt galt spor med hensyn til placeringen, og ændringsforslaget burde efter min mening ikke være stillet; den foreslåede regel kan overhovedet ikke administreres.

Vi erkender, at der er særlige vanskeligheder for Bornholm, Samsø og de andre større øer, men det er også muligt at klare disse øsamfunds problemer efter de regler, som vi foreslår. Vi overlader det til administrationen at variere tilskudsprocenten, som er sat til maksimalt 25, og der er mange muligheder fra 0 til 25 pct. Vi anbefaler, at administrationen tager hensyn til øsamfundene inden for denne skala. Det forekommer mig i øvrigt, at de pågældende øer har naturlige muligheder for at udvikle turismen, og her må lovens bistandsordninger kunne udnyttes.

Jeg gør i øvrigt tinget opmærksom på, at regeringen i forvejen er opmærksom på disse specielle øproblemer. De dårlige trafikforbindelser, de meget høje elpriser og afvandringer skal behandles i det øudvalg, som regeringen har bebudet vil blive nedsat.

Vi har været gennem et omfattende udvalgsarbejde, og jeg kan ikke anerkende rigtigheden af hr. Peter Niensens bemærkning om, at der ikke har været mulighed for at forhandle. Der er afgivet udtømmende flertalsudtalelse og mindretalsudtalelse i betænkningen, og der er ingen grund til at

komme nærmere ind på disse formuleringer. Derimod har jeg lyst til at sige, at arbejdet har været karakteriseret af de mange henvendelser udefra, og det er kun godt, at der er en levende interesse for at fremme erhvervsudviklingen i de svage områder.

Der er fremført mange synspunkter, og der er ét, som jeg gerne vil drage frem her: en repræsentant for Samsø fortalte om befolkningens positive indstilling til etablering af virksomheder på øen. Denne indstilling havde givet sig udtryk i, at der var indsamlet et temmelig stort beløb for at sikre, for at redde en virksomhed, men det, det kneb med, sagde den pågældende, var at finde kvalificerede folk til bestyrelse og direktion. Her er vi fremme ved sagens kerne. Det er ikke tilstrækkeligt med penge, det er heller ikke tilstrækkeligt, at regering og folketing er positivt indstillet over for bevillinger; det helt afgørende er, at der findes rentable projekter og kvalificerede virksomhedsledere, og det er dem, vi skal have fat på, for at denne lovgivning kan virke efter hensigten.

Jeg mener derfor, at der bør bevilges penge til en oplysningsvirksomhed f. eks. gennem udarbejdelse af en populært fremsat anvisning på lovens udnyttelse. Endvidere mener jeg, at der bør ydes støtte til de regionale erhvervsråds oplysningsarbejde. Jeg vil derfor spørge handelsministeren, om han vil overveje at søge finansudvalget om en sådan bevilling, som jeg mener kan holdes inden for den rammebevilling, der allerede står til rådighed for tilskud bl. a. til de regionale erhvervsråds arbejde.

Vort parti håber, at vi får succes med disse to lovforslag, men det er nødvendigt at komme i kontakt med de rigtige folk, og vi opnår ikke denne kontakt, hvis vi ikke gør en indsats herfor.

Vedrørende forslaget til lov om investeringsfradrag har jeg kun en enkelt bemærkning. Også her har oppositionen stillet ændringsforslag, nemlig om at få Maribo amt inddraget under ordningen. Dette kunne i og for sig være mere berettiget, fordi også regeringen i dette lovforslag taler om et geografisk område. Men dels er der tale om en ganske tidsbegrænset foranstaltning, nemlig til den 31. december 1970, dels vil jeg vove at fremføre den påstand, at ingen

[Stetter.]

virksomheder vil flytte til de pågældende områder for at opnå investeringsfradrag; derimod er der mulighed for, at nogle af de lokale virksomheder eventuelt vil udnytte denne mulighed til at fremme et eller andet investeringsprojekt.

Med disse bemærkninger vil jeg anbefale at stemme for det af ministeren stillede ændringsforslag, medens jeg anbefaler tinget at stemme imod det ændringsforslag, der er stillet af oppositionen.

Kristen Østergaard: Ved disse to lovforslags første behandling gav jeg udtryk for, at det ikke var rart at lovgive om forskelsbehandling af landsdelene i Danmark, og jeg må tilstå, at efter den omfattende udvalgsbehandling, der har fundet sted af de to lovforslag, er denne ubehagelige fornemmelse ikke blevet mindre, jeg kan vel endda sige tværtimod. De argumenter, der i udvalget har været fremført af forskellige deputationer for at tage Maribo amt og de vestlige dele af Ringkøbing amt med under lovenes virkeområde, har faktisk været ret overbevisende og velbegrundede, men alligevel har flertallet ment at måtte afvise og at opretholde lovgivningens begrænsede virkeområde med den argumentation, der er gjort udførligt rede for i betænkningen.

Forskelsbehandlingen bliver ikke mindre derved, at der under de områder, der får dobbeltkonfekt, altså fordel af begge lovgivningsforanstaltninger, findes en by, der hedder Ålborg, som i forvejen er, hvad jeg vil kalde et selvforstærkende udviklingsområde af kæmpestørrelse. Jeg vil gerne personlig tage forbehold over for de eventuelle mærkværdige virkninger, som loven om investeringsfradrag i egnsudviklingsområder kan få for dette store byområde. Men de kommende år under denne ny form for lovgivning vil fortælle nærmere om virkningerne, og derefter er tiden inde til, at folketinget kan tage bestik; så kan lovene tages op til revision og justering, derunder også eventuelt begrænsning af urimelige fordele, der måtte have vist sig ved lovenes praktisering.

Virkefeltet for finansministerens forslag om investeringsfradrag kan jo ikke diskuteres; det er nøje fastlagt til de nævnte amter. Motiveringen har været den, at det

ellers er umuligt at administrere. Denne motivering har vi taget til efterretning. Derimod kan handelsministerens forslag vedrørende egnsudviklingsloven administreres nok så bevægeligt og på den måde råde bod på de værste skævheder; og jeg håber oprigtigt, at loven må blive administreret så bevægeligt. Derfor lægger jeg vægt på det afsnit i betænkningen, der siger:

„Flertallet henstiller derfor, at handelsministeren pålægger egnsudviklingsrådet at følge udviklingen med opmærksomhed i Maribo amt og i de dele af Vestjylland, der er nærmest ved at opfylde de kriterier, efter hvilke udvælgelsen af de særlige egnsudviklingsområder finder sted.“

Denne passage fortolker jeg derhen, at hvis der kommer en ansøgning om investeringstilskud til et fornuftigt projekt fra de vestlige egne af Ringkøbing amt eller fra Maribo amt, så er der en chance for, at tilskuddet vil blive bevilget.

Jeg vil også gerne understrege det afsnit i betænkningen, hvor der gøres op med den tanke eller måske endda praksis, at virksomheder kun kan få støtte efter egnsudviklingsloven, hvis de er beliggende i et stort bysamfund. Denne praksis kan ikke være rigtig; og jeg tror nok, det kan fastslås, at det samlede udvalg havde vendt sig imod det. Det afgørende i så henseende ved bedømmelsen af en sag må være ansøgerens valg af placering og projektets egnethed i øvrigt. Det er bedre at få et velegnet projekt i disse grænseområder end at få et mindre godt projekt inden for de områder, som er mere præcist angivet.

Regeringspartierne indstiller altså lovforslagene til vedtagelse ved anden behandling i stort set uændret form med den begrundelse, at nu må der indhøstes erfaringsmateriale fra den nye forsøgslovgivning, før der bliver tale om udvidelser eller eventuelt angivelse af retning for udviklingen. Derfor må jeg anbefale tinget at stemme imod de ændringsforslag, der er stillet af oppositionen — jeg skal ikke komme ind på motiveringen; den skal nok blive givet siden — men jeg vil anbefale at stemme for det lille ændringsforslag, som finansministeren stiller til lovforslaget om investeringsfradraget. Jeg vil finde det nyttigt, at vi får en lille ekstra udvalgsbehandling mellem anden og tredje behandling.

[Kristen Østergaard.]

Hermed skal jeg anbefale lovforslagene til videre behandling.

Bernhard Baunsgaard: Da den radikale ordfører for disse lovforslag, det ærede medlem hr. Kirkegaard, ikke kan være til stede i dag, skal jeg på det radikale venstres vegne udtale mig om disse forslag, som det er mig en stor glæde at kunne anbefale.

Egnsudviklingsloven er nu blevet så anerkendt, at alle partier kan slutte op om den, og det, striden i dag står om, er alene, om vi skal fastsætte i lovforslaget, hvilke egnsudviklingsområder den nye egnsudviklingslov skal omfatte. Jeg er ganske enig med de tidligere ærede ordførere, der udtalte sig for, at det bør være ministeren, der træffer afgørelserne om, hvor disse ændringer, som vi taler om i dag, skal virke. Jeg vil gerne understrege, sådan som det også er blevet sagt heroppefra tidligere i dag, at vi opfatter denne lov som et forsøg, og det bliver sikkert ikke det sidste forsøg på at hjælpe egnsudviklingsområder, som vi hører om. Vi har i udvalget haft besøg af udvalg, der repræsenterede vanskeligt stillede øsamfund. Jeg er overbevist om, at handelsministeren vil være lydhør netop over for disse øer. Jeg er i den henseende helt rolig.

Socialdemokratiets ordfører, det ærede medlem hr. Peter Nielsen, angreb udvalgets arbejde. Jeg er ganske uenig med ham. Der er her præsteret et grundigt udvalgsarbejde både under den tidligere og under den nuværende formand, og handelsministeren har givet udvalget alle oplysninger, der har været ønsket, og er mødt til samråd. Jeg tror, at udvalget kan være sit arbejde bekendt.

En af de ting, den ærede ordfører for socialdemokratiet specielt talte om, var beløbet, der er reserveret til gennemførelse af denne lov om ændringer i egnsudviklingsloven. Jeg er uenig med socialdemokratiet i, at det skulle være rimeligt og en god ting at flytte beløbet over på de årlige finanslove. Men det er dog vist en fejltagelse af hr. Peter Nielsen, når han mener, at vi i udvalget ikke skulle have haft tid til at drøfte spørgsmålet om de penge, der skal anvendes på denne lov. Jeg vil gerne, for at vi kan undgå al tvivl om dette, foreslå, at vi tager en kort udvalgsbehandling mellem anden og

tredje behandling, så vi kan få drøftet også dette problem om, hvor mange penge vi skal anvende.

Med disse ord skal jeg anbefale udvalgsflertallets indstilling om, at vi vedtager lovforslaget uændret, og jeg vil anbefale, at vi stemmer imod ændringsforslagene.

Med hensyn til lovforslaget om investeringsfradrag vil jeg gerne foreslå det vedtaget med den ændring, som er foreslået af finansministeren og tiltrådt af udvalget.

Arne Larsen: Et af de problemer, som har været rejst og meget diskuteret både ved første behandling og under udvalgsarbejdet, er, hvilke områder i landet som bør og skal have bistand i henhold til de fremsatte lovforslag. Normalt er det sådan i henhold til egnsudviklingslovens § 5, stk. 1, at det er handelsministeren, der efter indstilling af egnsudviklingsrådet foretager en sådan afgrænsning. Derfor er det besynderligt, at denne fremgangsmåde, som loven altså faktisk påbyder, ikke er anvendt i dette tilfælde. Det er regeringen alene, som har foretaget denne afgrænsning, og som altså også alene har taget stilling til, hvor mange områder og amter der skulle med eller skulle udelades, blandt de sidste altså Maribo amt.

Man kan naturligvis diskutere, hvorfor eller hvorfor ikke Maribo amt bør med; men mig forekommer det, at der er dynget så meget materiale op om udviklingen i Maribo amt, at meget taler for, at der bør tages hensyn til dette amts vanskeligheder i egnsudviklingsmæssig henseende. Det er sikkert rigtigt, at Maribo amt har modtaget megen støtte i henhold til gældende egnsudviklingslov; men jeg tror, at det er nødvendigt for at bibeholde effekten af de hidtil investerede midler og den støtte, Maribo amt har fået, at man forstærker denne udvikling ved også at lade Maribo amt få adgang til de midler, der nu stilles til rådighed. Måske nogle mener, at Maribo amt ligger for nær København, og at de mennesker, som ikke kan finde beskæftigelse i Maribo amt, jo bare kan udvandre til København og dér finde beskæftigelse, hvilket mange altså allerede gør. Men jeg vil pege på, at der er dog naturlige muligheder for at skabe visse vækstbetingelser og vækstcentre i Maribo amt omkring de to store byer Nakskov og

[Arne Larsen.]

Nykøbing F. Jeg tror, man med held kunne sætte ind her, og derfor har socialdemokratiet og socialistisk folkeparti stillet ændringsforslag nr. 1 til egnsudviklingslovforslaget, hvorefter de områder, der skal have denne særlige bistand, nævnes, herunder også Maribo amt.

Ifølge handelsministerens lovforslag skal der afsættes 20 mill. kr. årligt til særlig vanskeligt stillede egne af landet som tilskud til industri- og servicevirksomheder til dækning af anlægsudgifter, dog højst 25 pct. af disse. Når området her af socialdemokratiet og SF foreslås udvidet, er det klart, at effekten af de 20 mill. kr. vil blive forringet, og det har da også været overvejet — da det jo ikke er meningen at forringe effekten — om man skulle foreslå en hævnning af beløbet fra 20 til måske 25 eller 30 mill. kr. Mindretallet har valgt at lade spørgsmålet om, hvor store bevillinger der er eller måtte være behov for, stå åbent, at beløbsrammen ikke låses fast og man derved eventuelt forhindrer, at man når det tilsigtede mål. Derfor foreslås paragraffen ændret således, at de midler, der stilles til rådighed, ikke fastsættes eksakt, men „inden for et beløb, der fastsættes på de årlige bevillingslove“. Så må det være handelsministeren og egnsudviklingsrådet, som nøjere skønner over, hvor store beløb der er behov for, og søger disse bevillinger.

I § 11 har vi problemet om tilskuddenes størrelse; de må ikke overstige 25 pct. af anlægsudgifterne. Det er efter vor opfattelse noget for stramt. Her er altså tale om en højeste, en øvre grænse, men i øvrigt kan man variere nedad, 20, 15 eller 10 pct., alt efter som man nu mener der er behov for støtte. Vi mener, at der i særlige tilfælde bør åbnes adgang til mere end 25 pct. Man kan så måske bebrejde os, at vi ikke i disse særlige tilfælde har stillet en højere procent i udsigt, men også her må vi overlade skønnet til de myndigheder, som arbejder med disse problemer.

Det er klart, at her peges på de egnsudviklingshæmmende forhold, som er helt specielle for større områder, og her er jo særlig tænkt på Bornholm og Samsø. Man ser jo nødigt disse øsamfund affolket og omdannet til særlige naturreservater, der kun i en kort sommerperiode kan have en vis

opblomstring og større invasion af turister og landligere fra det øvrige land. Naturligvis er dette meget nyttigt og en meget nødvendig funktion, men det kan indbyggerne nu engang ikke leve af alle sammen. Disse øsamfund har meget svært ved at klare sig i konkurrencen på grund af store omkostninger f. eks. til elforsyning, fragt-omkostninger o. lign., og det vil være ønskeligt, om man kunne komme disse øsamfund yderligere til hjælp. Jeg synes, at denne beskedne hjælp bør man i alle tilfælde åbne adgang til.

I forslaget til lov om investeringsfradrag i egnsudviklingsområder foreslår mindretallet ligeledes, at Maribo amt indgår i de områder, der omfattes af reglerne om investeringsfradrag.

Disse ændringsforslag er som sagt stillet af socialdemokratiet og socialistisk folkeparti, og jeg vil meget anbefale det høje ting at stemme for dem.

Men der har været rejst en del andre problemer, bl. a. problemet om en hensigtsmæssig lokaliseringspolitik. Det har optaget udvalget meget stærkt, og der har vist sig visse uoverensstemmelser her. Så vidt jeg kan se, skyldes de uoverensstemmelser, der er vedrørende lokaliseringspolitikken i forbindelse med egnsudviklingsarbejdet, dels at man har misforstået nogle oplysninger og betragtninger, som er givet af planlæggerne og embedsmændene, dels at man ikke har den fulde forståelse for og erkendelse af de strukturændringer, som foregår i vort erhvervsliv.

Vi kan lige så godt først som sidst erkende, at disse ændringer må få og vil få konsekvenser for bosætning og byudvikling. Egsudviklingsproblemet er et strukturproblem. Det drejer sig om at erstatte landbrugserhvervet med industri- og byerhverv, således at man derigennem kan sikre indkomster og fastholdelse befolkningen. Men landbrugets og byerhvervenes lokaliseringsmønstre er vidt forskellige. Landbrugsvirksomhederne er spredt mere eller mindre jævnt ud over områderne. Byerne er koncentration. Man kan ikke drive egnsudvikling med udsigt til fremgang, hvis man ikke erkender, at man samtidig må skabe de betingelser, der er nødvendige for at fremme væksten i byerhvervene. Målet for egnsudviklingspolitikken og dermed for lokalise-

[Arne Larsen.]
ringspolitikken må være at sikre en fremtidig struktur, som kan bringe egnsudviklingsområderne ud af deres nuværende dødvande. Hertil kræves en forstærket byudvikling, og den får man ikke ved en uhæmmet og tilfældig spredning af industrien og andre byerhverv. Alene den tendens, vi inden for erhvervslivet — det gælder både produktion og handel, ja, også den offentlige servicesektor — kan iagttage henimod større enheder, fortæller os, at en vis koncentration af aktiviteterne er nødvendig, ikke er til at komme uden om.

Den erkendelse har man i Sverige, og de erfaringer, man her har gjort i så henseende, taler netop i den retning. I et tidsskrift, der udgives af OECD, Observer, nr. 34, juni 1968, gives der udtryk for, hvad de svenske myndigheder mener om lokaliseringspolitikken. Jeg vil gerne have lov til at citere. Der står her:

„De svenske myndigheder er kommet til den konklusion — som et resultat både af praktiske erfaringer og teoretiske studier — at der kun er få steder i de underfavouriserede regioner, hvor industri med fordel kan etableres. For at have et tilstrækkeligt stort arbejdsmarked, passende forekomst af forskellig industri og tilstrækkelige uddannelses-, service- og andre faciliteter må sådanne centre kunne trække på et område med mindst 30.000 indbyggere, og en politik må derfor gå ud på at udvikle regioner på mindst denne størrelse.“

Det er vistnok her, den store misforståelse er opstået, at nogle mener, at også danske planlæggere går ud fra, at man kun kan investere i områder, der i forvejen har 30.000 indbyggere. Men det er målet at skabe vækstcentre af en sådan størrelse. Det er de svenske erfaringer.

Videre hedder det:

„Men på grund af lokalstyrets magt i Sverige (som i andre skandinaviske lande) kan en sådan forandring ikke ske fra den ene dag til den anden. I en overgangsperiode bliver kommunerne derfor opmuntret til at danne „kommuneblokke“ på mindst 8.000 indbyggere (14.000 i gennemsnit). Dette er ganske vist et lovkrav, men kommunerne har fået frihed til at finde et forståelsesgrundlag ind-

byrdes i stedet for at få sammenslutningen påtvunget fra oven. I slutningen af 1966 havde sammenslutning af 167 kommuner fundet sted. Egnsviklingen har således i Sverige et tredobbelte sigte: først at opmuntre en industriudvikling i livsduelige centre. Dernæst at tilskynde arbejdere til at flytte til disse centre fra mindre byer og gårde, som ikke kan frembyde en økonomisk basis. Og endelig at hjælpe den tilbageværende befolkning i de affolkede områder.“

Jeg tror også, at tilhængere herhjemme af en lokaliseringspolitik med en stærk spredning bibringer den lokale befolkning fejlagtige forestillinger om, hvad der rent praktisk kan opnås. Det økonomiske potentiel, vore vækstmuligheder, er jo ikke ubegrænset. Jo flere der vil have andel lokalt i denne vækst, jo mere tilfældigt bliver det, hvor den kommer til eksistens.

Der er i tidens løb gjort en række forsøg på at påvise, hvilke bystørrelser der er de mest hensigtsmæssige ud fra økonomiske og funktionelle synspunkter. Så vidt jeg har forstået, er det netop, som jeg også sagde før, disse undersøgelser, man har forsøgt at give oplysninger om. Selv om opfattelserne hos teknikerne varierer en del, er der ingen tvivl om, at de noget større bysamfund har vækstmæssige forudsætninger, som de mindre og helt små bysamfund ikke er i besiddelse af. Det er karakteristisk for egnsudviklingsområderne, at deres bymæssige udvikling er svag, og at det derfor må være en naturlig målsætning for egnsudviklingsarbejdet, lokaliseringspolitikken, og for så vidt også den fysiske planlægning, at man stræber henimod dannelse af nogle større bysamfund. Også hollænderne har i deres egnsudviklingsarbejde taget konsekvensen heraf og sat ind på at opbygge et forholdsvis begrænset antal vækstcentre.

Jeg synes også, det er værd at bemærke, at en arbejdsgruppe under EFTAs økonomiske komité for nylig har afgivet en beretning, hvori man peger på, at skabelsen af sådanne vækstcentre er et væsentligt element for realisering af egnsudviklingsmæssige fremskridt. Der peges også i denne betænkning på, at bysamfund af en størrelse på ca. 30.000 indbyggere i mange henseender vil være hensigtsmæssige og give gode forudsætninger for yderligere økonomisk vækst.

[Arne Larsen.]

Dette er blot ikke ensbetydende med, at man kun skal tage sit udgangspunkt i bysamfund af denne størrelse, men man bør tilstræbe, at de skabes. Det er jo noget helt andet at sige, at der kun kan bygges egnsudvikling på bysamfund, som i dag har denne størrelse. Og det har jo heller ikke været praksis i dansk egnsudvikling.

På den anden side ligger der klart heri, at man anbefaler, at man i lokaliseringspolitikken tilstræber en koncentration, og det kan jeg være helt enig i. Ved at sprede egnsudviklingsindsatsen på alt for mange punkter låser man i virkeligheden området fast i den struktur, som er årsagen til egnens beskæftigelsesmæssige og indtjeningsmæssige vanskeligheder. Det er muligt, at den nuværende generation bortset fra de helt unge befinder sig vel også i de mindre samfund, men for mig er der ingen tvivl om, at den unge generation vil foretrække de noget større bysamfund, som giver muligheder for frit beskæftigelsesvalg, adspredelse og kontakt, som kun de noget større bysamfund kan byde på. Jeg må derfor anse det for meget betænkeligt, hvis folketinget pålægger egnsudviklingsrådet at føre en lokaliseringspolitik, der er i direkte modstrid med de tendenser, der er herskende inden for erhvervslivet, og som ret beset også er i strid med befolkningens interesser. Jeg anser det for vigtigt, at folketinget ikke låser sig fast på nogle synspunkter, som ikke peger ind i fremtiden. Vi må også tænke på den næste generation.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale de af socialistisk folkeparti og socialdemokratiet stillede ændringsforslag.

Sigsgaard: Ved førstebehandlingen sagde jeg, at vor endelige stilling til lovforslagene ville afhænge af den skikkelse, de ville få efter udvalgsbehandlingen, og særlige forbedringer er der jo ikke sket under udvalgsbehandlingen. Spørgsmål af blot lidt mere principiel interesse har udvalget, så vidt jeg ser af betænkningen og materialet i øvrigt, ikke taget op. Man har diskuteret, hvilke områder der skulle med under lovene, og det har været en, tør jeg nok sige, lidt løsagtig diskussion, idet man jo helt mangler forudsætningerne for at føre en fornuftig diskussion af det, nemlig en landsplanlægning, som

har været behandlet her i tinget. Det har man ikke, og derfor er det mere eller mindre tilfældigt, hvilke områder man drager ind under denne lovgivning.

Det er derfor egentlig umuligt at afgøre, om flertallet eller mindretallet har ret i afgrænsningsspørgsmålet, som man nu her i dag gør til det store spørgsmål. Vi bygger, må vi erkende, først og fremmest på fornemmelser, når vi støtter mindretalsforslaget om Maribo amt, og det er skidt, at tinget er henvist til at bygge på ret vage fornemmelser.

Heller ikke spørgsmålet om, hvilke virksomheder, hvilke produktioner der skal støttes, har udvalget taget op, og dér må jeg sige, vi er ikke ligeglade med, om det er sæbefabrikker eller byggematerialevirksomheder, der støttes. Det er ikke altid de produktioner, der rummer de største profitmuligheder, som også har den største samfundsmæssige nyttevirkning.

Vi kan altså ikke acceptere, at støtten gives planløst, f. eks. at alle virksomheder, rige som fattige, skal have investeringsfradrag. Støtten ville selvfølgelig blive mere effektiv, hvis den blev koncentreret dér, hvor der både er behov og muligheder. Jeg kritiserede også ved første behandling, at loven ville blive brugt, eller kan tænkes brugt, bl. a. til aldeles overflødige servicestationer. Heller ikke et sådant spørgsmål har udvalget taget op, så vidt jeg ser.

Støtten skal normalt ikke tilbagebetales, og derfor ville det være rimeligt, at staten fik indflydelse på virksomhedernes drift, hvis de modtog støtte. I almindelighed er folketinget jo ikke videregående tilbøjeligt til at give støtte til diverse andre formål, uden at man på den ene eller den anden måde kontrollerer, hvad støtten bruges til, og det ville også være rimeligt på dette område. Det ville være rimeligt, at staten betingede sig, at de ansatte sikredes løbende og indgående kendskab til virksomhedens drift og økonomi, og det havde været en glimrende lejlighed her at tage dette spørgsmål op, men så vidt jeg ser, har ingen af udvalgspartierne interesseret sig for det. Der var her en chance for at give lønarbejderne indsigt og indflydelse, det, som man jo ellers taler meget om og formulerer smukke skrifter om. Dér var chancen i hvert fald for at skabe debat om det, og jeg havde hellere

[Sigsgaard.] set, at der havde ligget nogle ændringsforslag om det forhold end de for en dels vedkommende mindre betydningsfulde ændringsforslag, vi behandler.

Forslaget om investeringsfradrag begunstiger jo de store virksomheder, og det vil altså sige, at det fremmer en udvikling, hvorefter det mange steder kan tænkes at blive et enkelt eller et par storforetagender, der dominerer en egn. Det betyder, at hvis netop denne storvirksomhed kommer til at gå dårligt, fordi netop dens produkter udsættes for voldsom konkurrence, eller hvad der nu kan være, så vil hele den pågældende egn blive truet af det forhold. Jeg synes, det burde have interesseret udvalget at tage det spørgsmål op. I stedet for den udformning, som loven nu får, burde man nok i øvrigt, som hr. Arne Larsen var inde på det under indlægget for et øjeblik siden, have formuleret den sådan, at egnsudviklingen koncentreredes om forholdsvis få områder, som så til gengæld kunne få et alsidigt erhvervsliv og derved blive mindre konjunkturfølsomme. Jeg er en smule betænkelig, når jeg hører f. eks. hr. Peter Nielsen sige i dag, at det afgørende for virksomhedernes placering, og faktisk det eneste afgørende, må være den pågældende virksomheds ønske om en placering. Jeg tror, at man risikerer en alt for stor spredning.

Der kan også sættes spørgsmålstegn ved det rimelige i, at støtte efter loven ikke skal tilbagebetales, selv om virksomheden går hen og bliver vel konsolideret på et senere tidspunkt. Så vidt jeg ser, har man heller ikke i udvalget overvejet det spørgsmål.

Jeg pegede ved førstebehandlingen på, at de to love beløbsmæssigt ikke er meget værd. Der er kun penge til oprettelse af få hundrede arbejdspladser. Der kan være en vis fornøft, så vidt jeg kan se, i mindretalsforslaget om, at beløbet fastsættes på finansloven. På den anden side må der jo også nok være sikkerhed — og dér forstår jeg flertallets standpunkt — for nogenlunde kontinuitet i arbejdet, man må vide, hvilke penge der er til rådighed. Hvis mindretallet i sit ændringsforslag nr. 2 til egnsudviklingslovsforslaget efter ordet „bevillingslove“ under den udvalgsbehandling, der senere skal finde sted, tog det spørgsmål op og i stedet formulerede ændringsforslaget sådan, at der

var sikret et minimumsbeløb, dog mindst 20 mill. kr., kunne man sige — det beløb, som er opført her i lovforslaget — så kunne man tænke sig, at flertal og mindretal kunne blive enige. Uden en sådan minimumsgaranti kan vi ikke stemme for mindretallets ændringsforslag.

Hvad angår mit partis endelige stilling, kan jeg sige, at vi finder lovforslagene utilstrækkelige og baseret på alt for ringe viden og alt for lidt arbejde. Støtten efter dem har en tilfældig karakter, og den gives, uden at det offentlige sikrer sig nogen form for kontrol med pengenes anvendelse. Egsudviklingsloven blev jo tidligere beskyldt for at være socialistisk — beskyldningen kom fra nogle af de partier, der nu vil stemme for lovforslagene her — men efter disse lovforslags vedtagelse vil den påstand være endnu mere urigtig, end den var tidligere. Lovforslagene er et stykke helt traditionel og kortsigtet borgerlig politik, og vi kan ikke medvirke, medmindre der sker helt store ændringer ved den udvalgsbehandling, som nu skal følge mellem anden og tredje behandling.

Lysholt Hansen: Jeg beklager, at det skulle blive nødvendigt at afgive en mindretalsbetænkning om disse to lovforslag. Vi har under udvalgsarbejdet gjort os store anstrengelser for at bevare den enighed om egnsudviklingslovgivningen, som blev opnået her i tinget i 1967, og som vi lægger uhyre vægt på. Men da det under udvalgsarbejdets afsluttende fase viste sig umuligt at opnå blot den mindste reelle imødekommelse af vort ønske om at få Maribo amt ind under de områder, der straks fra lovens ikrafttræden ville være omfattet af tilskud og investeringsfradragbestemmelserne, har vi været nødt til at stille vore ændringsforslag. End ikke et kompromisforslag om bare i betænkningen at anføre, at Maribo amt kun med hensyn til de nye tilskudsbestemmelser og altså ikke for investeringsfradragenes vedkommende skulle sidestilles med de i bemærkningerne nævnte 3 nordjyske amter samt Tønder og Bornholms amt, end ikke det beskedne forslag kunne vinde tilslutning eller give anledning til et forlig, efter at regeringen havde bundet sine partigrupper.

Det er min overbevisning, at der også

[Lysholt Hansen.]

blandt flere af de øvrige partiers udvalgsmedlemmer var et udbredt ønske om at imødekomme socialdemokratiets forslag, efter at vi i udvalget havde hørt de synspunkter, der blev fremført af forskellige deputationer, repræsenterende alle grene af Lolland-Falsters erhvervsliv, såvel arbejdere som arbejdsgivere. Disse synspunkter var bilagt et meget fyldigt talmateriale, der ligesom det materiale, vi fik forelagt af repræsentanter for visse særlig vanskeligt stillede egne i Vestjylland, viste, at den afgrænsning, regeringen havde foreslået, var for snæver og udelukkede områder, der i egnsudviklingsmæssig henseende burde sidestilles med de af regeringen udpegede områder.

Vort ændringsforslag nr. 1 vil bringe Maribo amt og de nævnte vestjyske områder ind under lovens bestemmelser, og jeg håber, der her i tinget vil være et flertal af medlemmer, der vil stemme for vort ændringsforslag nr. 1. Jeg håber det, fordi tingets medlemmer i denne sag burde føle sig helt frit stillet, da begrænsningen af områderne i lovforslagets bemærkninger alene beror på regeringens skøn og ikke på en indstilling fra egnsudviklingsrådet, der ellers i henhold til lovens § 5, stk. 1, er pålagt den opgave at gøre indstilling til handelsministeren om, i hvilke egne af landet lovens bistandsordninger kan finde anvendelse. Det er jo rigtigt, som hr. Stetter sagde, at vi hidtil har haft denne bestemmelse i loven om, at ministeren afgør det efter indstilling fra rådet. Men her oplever vi altså, at rådet ikke er blevet spurgt, og derfor kan det ikke være rigtigt som fremført bl. a. af hr. Kristen Østergaard, at de områder i Vestjylland og Maribo amt, der her er nævnt, kan komme med, som flertallet har udformet sine forslag og sin betænkning, hvis de kommer med acceptable og rimelige ønsker om støtte i henhold til disse bestemmelser. Det har flertallet selv skrevet i sine bemærkninger.

Jeg kender ikke årsagerne til, at regerin-

gen ikke inden lovforslagets fremsættelse bad om egnsudviklingsrådets indstilling med hensyn til afgrænsningen af områderne, men jeg peger på, at såvel mindretallet som flertallet i betænkningen fastslår, at rådet skal gøre indstilling, inden handelsministeren træffer beslutning. Flertallet tager dog til efterretning, at handelsministeren har foretaget den første udvælgelse uden at spørge egnsudviklingsrådet, men siger, at man under lovens administration bør være opmærksom på behovet for en eventuel ændring eller justering i lys af udviklingen i landets forskellige dele. Vi mener imidlertid ikke, at folketinget blot kan tage handelsministerens og regeringens områdeafgrænsning til efterretning. Folketinget kan ved afgørelser af denne art, hvor der er tale om et valg mellem på den ene side regeringens skøn og på den anden side et fyldigt bedømmelsesmateriale, fremlagt for folketinget såvel af deputationer som af andre offentlige myndigheder, ikke være tjent med, at afgørelsen og valget ikke træffes ud fra rent saglige kriterier.

Da forslaget var til første behandling, var det også min opfattelse, at regeringen under udvalgsarbejdet ville være meget åben over for forslag om velbegrundede ændringer i områdeafgrænsningen, netop fordi forslaget byggede på regeringens skøn og ikke på indstilling fra egnsudviklingsrådet. Regeringen havde her en virkelig god lejlighed til at vise sin samarbejdsvilje over for folketinget. Ingen har bebrejdet hverken ministeren eller regeringen, at de undlod at rådspørge egnsudviklingsrådet, inden den fremsatte sine lovforslag, fordi vi værdsætter de intentioner, forslagene er udtryk for, øget og hurtig indsats over for udviklingen i de beskæftigelsesmæssigt, erhvervmæssigt og befolkningsmæssigt særlig vanskeligt stillede egne.

Vi er derfor skuffede over nu at måtte konstatere, at der ikke i regeringen har været vilje til at komme os blot en smule i møde. Når jeg tænker ikke mindst på den vægt, statsministeren og det radikale ven-

[Lysholt Hansen.]

stre i årenes løb under forhandlinger her i tinget har lagt på betydningen af et samarbejdende folkestyre og på hensyntagen også til mindretallets synspunkter, så må jeg konstatere, at såvel statsministeren som det radikale venstre under denne sags behandling har skubbet alle sådanne hensyn totalt til side.

Når man alligevel ikke ønskede at gå med til nogen form for ændring under udvalgsarbejdet, burde man have sagt det ganske klart ved første behandling, så ikke alene vi havde vidst, hvad vi havde at rette os efter, men også de mange mennesker landet over, der har ofret masser af tid og kræfter på at udarbejde et materiale, der kunne danne grundlag for folketingets bedømmelse, havde fået klar besked på, at ikke alene deres materiale, men også deres besøg i folketingsudvalget og de udgifter, de har haft ved at foretage besøgene og udarbejde materialet, at alt dette på forhånd var bestemt til at være totalt nytteløst. De kunne have sparet sig mange og store anstrengelser, hvis vi havde fået at vide fra starten, at der simpelt hen ikke var noget at tale om, at regeringen havde lagt sig fast og havde forsøgt at binde sine partier til at stemme for det, man i regeringen var blevet enig om. Jeg kan ikke se, at der ville være gået så meget som en splint af regeringen, hvis den i en sag af denne karakter havde vist forhandlingsvilje; tværtimod ville det have været en udstrakt hånd til etablering af det samarbejde, som det i det praktiske lovgivningsarbejde her i tinget har været så vanskeligt at få i gang med denne regering.

Jeg vil gerne understrege, at vi har intet ønske om, at der skal gå politik i denne sag, og derfor håber jeg, at tingets medlemmer, også blandt regeringspartierne, vil stemme i det mindste for vore ændringsforslag nr. 1 og nr. 3. Efter de udtalelser, der er fremsat af regeringspartiernes medlemmer valgt på Lolland-Falster, føler jeg mig overbevist om, at de vil være i stand til over for deres partifæller her i tinget fuldt så godt som jeg at påvise, hvor vigtigt det er, at Maribo amt kommer under loven straks. Var det radikale medlem hr. Lindegård Rasmussen, der er valgt i Maribo amt, forblevet som medlem af udvalget, hvor

han pludselig, jeg ved ikke af hvilken grund, blev afløst af hr. Bernhard Baunsgaard, er jeg overbevist om, at mindretallets indstilling ville have rummet også hr. Lindegård Rasmussens navn, fordi der ikke findes nogen som helst saglig begrundelse for ikke at medtage Maribo amt.

I handelsministerens kommentarer til henvendelserne fra Lolland-Falster meddeles det, at Maribo amt, når alle egnsudviklingskriterier tages i betragtning, må placeres umiddelbart før Ålborg amt, som altså er med under lovens område, men samtidig anføres det, at Ålborg amt har væsentlig større ledighed. Da ledigheden også indgår i det beregningsgrundlag, der placerer Maribo amt før Ålborg amt, ligger der for mig at se ikke heri nogen begrundelse for at holde Maribo amt udenfor. Med lige så stor vægt kan det nemlig anføres, at Maribo amt konstant har haft langt det største fald i befolkningstallet gennem en lang årrække, hvilket for at citere handelsministerens fremsættelsestale betyder følgende — og jeg beder om tilfaldelse til et citat:

„en forstærkning af den allerede bestående ulighed . . . . der allerede i dag føles økonomisk byrdefuld og menneskelig utilfredsstillende i de egne af landet, hvorfra ungdommen i stort tal drager bort, og hvor mulighederne for at udvikle et rimeligt niveau med hensyn til uddannelse og andre kulturelle goder derfor bringes i fare.“

Rigtigere kan det ikke siges, og nøjagtig sådan er situationen i Maribo amt i dag, og alligevel vil handelsministeren og regeringen ikke medtage amtet, selv om alle tal, også de seneste, der er kommet fra kommunalreformkommissionen i værket Amtskommuner, viser, at det er en udvikling, der vil forstærkes i dette amt, hvis ikke den indsats for en industriel udvikling blandt andet i kraft af egnsudviklingsloven, der har været øvet af kommuner og erhvervslivet i Maribo amt, følges op.

Som grundlag for sin afvisning henviser handelsministeren også til, at Maribo amt har anvendt den hidtidige egnsudviklingslov stærkere end noget andet amt i landet. Ja men for mig ligger netop i denne kendsgerning — hvis ellers handelsministeren har tid til at høre efter — beviset for, at dette

[Lysholt Hansen.]

amt bør medtages, fordi man her har vist både initiativ og offervilje for at ændre en udvikling, der ellers i dag ville have været helt katastrofal. Jeg forstår simpelt hen ikke handelsministerens indstilling. Den svarer til, om en læge ville fratage en patient den helbredende medicin på et tidspunkt, hvor kun halvdelen af behandlingsperioden var udløbet, for at konstatere, om det ville gå til den ene eller den anden side med patienten. Sådan handler ingen fornuftig læge, og sådan, som regeringen handler i denne sag, handler ingen fornuftig regering.

Lad mig også pege på, at den bærende idé i den amtskommunale reform, vi er ved at gennemføre her i tinget, er at skabe amter, der erhvervsmæssigt, økonomisk, befolknings- og beskæftigelsesmæssigt er bæredygtige. Det kommende Maribo-Præstø amt er, når bortses fra Bornholm, langt det svageste af de nye amter. Det strider derfor ikke alene mod ideen i den nye amtskommunale inddeling, men også mod al sund fornuft, hvis folketinget starter dette i forvejen svage amt dårligst muligt ved at holde det nuværende Maribo amt ude fra den nye egnsudviklingslov og dermed forringe dette områdes muligheder for at levere sit bidrag til, at det nye Maribo-Præstø amt kan blive bæredygtigt, når den nye amtsinddeling træder i kraft den 1. april 1970.

Jeg skal derfor henstille, at såvel handelsministeren som regeringen og folketingets medlemmer overvejer deres stilling, inden vi skal stemme, og beslutter sig til at stemme for ændringsforslag nr. 1. Medlemmerne vil i den afgivne betænkning have et meget grundigt materiale til belysning af det forslag, vi har stillet. Disse tal, både dem, vi har modtaget fra egnsudviklingsrådet, og dem, vi har modtaget fra Maribo amts forskellige organisationer og erhvervsudvalg og egnsudviklingsudvalg, viser, at dette amt i enhver henseende er at ligestille med de amter, loven nu tænkes at skulle dække. Jeg må måske også pege på, at vi i udvalget har fået oplyst, at i øjeblikket er der mellem 250 og 350 personer, der dagligt må tage en tur på 200 km frem og tilbage til deres arbejdsplads her i Københavns omegn for at få beskæftigelse. De tager denne lange tur i håbet om, at

der må ske en udvikling i det område, hvor de har deres bopæl, deres hus, sådan at de kan få fast arbejde i det område, de føler sig knyttet til. Hvis Maribo amt ikke kommer under denne lov, kan vi lige så godt åbent erkende, at dermed vil der komme en stagnationsperiode, der vil betyde, at disse mennesker opgiver håbet og troen på, at de vil kunne blive og få en varig beskæftigelse i Maribo amt, og de vil flytte, d.v.s. at en nej-stemme til forslaget om at medtage Maribo amt efter min opfattelse betyder en meget hurtigere yderligere svækkelse af amtet.

De undersøgelser, der er foretaget, viser, at i tiden fra 1970 til 1980 skal der pr. år etableres 300 arbejdspladser til mænd og 120 til kvinder i Maribo amt, hvis man blot skal undgå, at affolkningen fortsættes. I de forløbne år under egnsudviklingsloven fra 1958 til 1963 — det er de seneste tal, jeg har kunnet få — er der i Maribo amt sket en vækst i antallet af industrielle arbejdspladser pr. år på ca. 200 eller i alt 1.000 nye arbejdspladser, og det har endda ikke været tilstrækkeligt til at holde befolkningstallet. Jeg tror ikke, at tingets medlemmer ved nøje eftertanke vil kunne levere argumenter for, at den sunde udvikling, man er ved at få etableret, nu skal sættes i stå.

Jeg synes også, det er værd at pege på, fordi ministeren sagde, som han gjorde i sin fremsættelsestale, at det får konsekvenser for den enkelte familie. Lad mig bare nævne, at kommuneskatten pr. indbygger i Maribo amt var den sjettehøjeste i landet i 1967-68, kun overgået af Frederiksborg, Københavns, Roskilde, Holbæk og Odense amt. Det er simpelt hen, fordi indtægterne ikke har kunnet følge trit med det øvrige land, samtidig med at amtet har søgt at leve op til de opgaver, der vil være naturlige for et amt at løse. Samtidig ligger i amtet de kommunale nettoudgifter pr. indbygger på 964 kr., de fjerdehøjeste i landet, og hvad måske mere væsentligt er, de sociale udgifter i Maribo amt pr. indbygger er kun overgået af udgifterne pr. indbygger i København til sociale formål. Det viser noget om, at de, der er flyttet fra amtet, er den unge arbejdsdygtige gruppe, og tilbage er blevet ældre, der må modtage sociale ydelser.

Dette ting kan ikke, hvis det virkelig vil

[Lysholt Hansen.]

tænke disse forhold igennem, lægge navn til, at vi nu udskyder Maribo amts muligheder for en fortsat eksistens, og jeg skal derfor anbefale at stemme for ændringsforslag nr. 1.

Foged: Jeg vil gerne takke den højtærede minister — det gælder for øvrigt begge ministre — for, at disse lovforslag er kommet på folketingets bord. Det er en udvidelse af hidtidig gældende egnsudviklingslove, og vi håber, at man på den måde vil komme ind i en udvikling i egne, som har været affolkningsegne i mange, mange år. Der er sket århundredgamle vandringer fra vest mod øst, og der er skrevet lange afhandlinger om, at de burde standses.

Når jeg tager ordet i dag, er det fordi jeg finder, at vi på dette område står i en historisk tid, hvor vi bør gøre, hvad vi kan for at standse afvandringen fra vest mod øst. Egnsudviklingsloven er et af de midler, hvormed man kan gøre noget for disse egne. Når jeg tager ordet, er det også for at omtale afgrænsningsspørgsmålet, idet jeg anser det for særdeles væsentligt, at man netop i områder, hvor der er tynd befolkning, og hvor indkomstmulighederne ikke har været alt for gode i mange, mange år, nu gør, hvad man kan for at få forholdet rettet op.

Når jeg her sidder og lytter til det ærede medlem hr. Lysholt Hansen, må jeg indrømme, at jeg får en følelse af, at han taler om 14 års forsømmelser fra den tidligere regerings side. Det ville jo have været muligt for den tidligere regering, der sad i disse 14 år, at have fået alle disse ting tilgodeset på et meget, meget tidligere tidspunkt. Hvor ofte har vi ikke fra venstres og den daværende oppositions side sagt, at hvis egnsudviklingsloven virkelig skulle benyttes, så skulle den benyttes i de vestlige og nordlige områder, i det hele taget i randområderne. Ved randområder forstår jeg de områder, der ligger fjernest fra København. Men den tidligere regering har forsømt mange af disse områder. Derfor står vi i den situation, som vi står i i dag, og det er derfor, jeg håber, at den nuværende handelsminister vil være medvirkende til at rette på disse ting.

Jeg giver ganske tilslutning til mit partis

ordførers, hr. Kristen Østergaards, udtalelse. Ja, der er måske den nuance mellem hans opfattelse og min, at han gennem udvalgsarbejdet ligesom har følt, at handelsministeren har strakt sig så langt som overhovedet muligt, mens jeg endnu håber på, at handelsministeren lader sig bevæge til endnu et lille skridt ud i ødemarken. Jeg tror, der er randområder, som handelsministeren, hvis han får tilstrækkeligt kendskab til forholdene dér, vil indrømme bør komme med ind allerede på nuværende tidspunkt, og at han direkte må henstille til egnsudviklingsrådet nøje at overvåge, at vi får alle relevante områder med.

I den forbindelse sagde det ærede medlem hr. Kristen Østergaard bl. a. om den sydlige del af Ålborg amt, at her var han noget i tvivl om, hvorvidt det var nødvendigt. Hvis jeg skal drage sammenligning mellem den sydlige del af Ålborg amt og den vestlige del af Ringkøbing amt, så harmonerer det ikke, at Ålborg amt skal ind under loven, mens den vestlige del af Ringkøbing amt ikke kommer med. Der er tilstrækkelige oplysninger til netop at bevise, at sådan ligger landet.

I betænkningen har man givet udtryk for, at man efter en passende periode, når der er indvundet erfaringer osv., eventuelt vil komme med nye indstillinger. Må jeg sige til den højtærede handelsminister: der indvindes jo ingen erfaringer, medmindre der åbnes muligheder for at give bevillinger. Man går ikke ind i en forretning for at købe en vare, når man bestemt ved, at forretningen ikke fører denne vare. Hvis ministeren herfra i dag kunne give tilsagn om, at seriøse anmodninger fra den vestlige del af Ringkøbing amt vil blive taget op til nøje overvejelse og nøje drøftelse og dermed have muligheder for at komme ind i billedet, så ville der eventuelt kunne høstes erfaringer. Jeg forstod på det ærede medlem hr. Kristen Østergaard, at efter hans opfattelse gav det ordvalg, der var anvendt i betænkningen, muligheder for dette. Hvis det er tilfældet, anmoder jeg kun om, at den højtærede handelsminister herfra i dag, eventuelt, hvis der skal føres forhandlinger i udvalget, inden lovforslaget vedtages ved tredje behandling, vil give udtryk for, at det forholder sig sådan, så tror jeg, at også vi kan tiltræde lovforslaget med håb om, at loven

[Føged.]

herefter vil komme til at virke i de rigtige områder.

Må jeg ud over dette sige, at årsagerne til, at vi trænger til egnsudvikling, er jo mange. Der er spørgsmålet om byrdefordelingen mellem amt, stat og kommune og mellem kommunerne indbyrdes, men dette er regeringen jo også ved at tage op. Jeg indrømmer, at vi på den måde er på vej til en bedre arrondering af alle forhold i vort land. Jeg må dog komme med et lille hjertesuk vedrørende spørgsmålet om flyveforbindelser til disse fjernere liggende egne. De har snart alle tænkelige mulige vanskeligheder ved at blive så attraktive, at de virkelig kan trække folk til. Fra højeste sted inden for dette område udtaler man sig ofte nedsettende om flyveforbindelsen til disse egne, men der iværksættes dog alligevel planer, og der kommer flyvning i gang. Men når så flyvningen endelig har bevist sin rentabilitet, ja, så kommer man fra de samme steder og siger: ja, nu kan vi da også godt beflyve disse egne. Kunne man ikke være en lille smule mere large i starten og være med til at udføre forsøg i disse egne, så at man i et land, der ikke har større udstrækning end vort forholdsvist lille rige, kunne få en bredere spredning af erhvervslivet?

Spredningen af industrien betyder også, at befolkningen kommer til at bo i mere åbne områder. Så kunne det jo endda hænde, at det ikke under alle de forhold, hvor man taler om folks friluftsjnteresser, dog var helt så påkrævet, for så var man i de frie områder, så var man i det åbne land i forvejen. For kort tid siden er der fra lægelig side kommet udtalelser gående ud på, at jo mere åbent land man har, jo mere harmoni er der blandt familierne. Også i denne henseende ville det altså være det bedste. Der er billigere boligmuligheder, jo større spredning vi har. Vi anerkender ministerens og andre ministres arbejde for at udflytte statslige organer, men det batter for lidt. Det er de tusinder af enkeltpersoners initiativ, der skal trække læsset for at få disse egne rigtig ind i billedet. Jeg vil slutte med at anmode ministeren om over for folketinget at give udtryk for, at man for de randområder, der ikke direkte er nævnt, men som jeg har fornemmelsen af at man bevæger sig lige i kanten af, kan gå

det skridt videre at lade ansøgninger indkomme og, hvis disse ansøgninger er af rimelig art, tage også dem med. Så tror jeg, at denne egnsudviklingslov virkelig har mulighed for at leve op til det, som vi forventer af den.

Bertel Pedersen: Når vi ved behandlingen af lovforslaget om ændringer i egnsudviklingsloven møder med mindretalsforslag, der i forhold til lovforslaget skulle give bedre muligheder for virksomheder for at etablere sig i de større egnsudviklingshæmmede områder, er det, fordi der i disse områder er ekstraordinære problemer, og fordi man, når man nu ændrer loven, bør tage hensyn til at fremme en erhvervsudvikling i netop disse egne af landet.

Hr. Stetter mener, at vore ændringsforslag ikke er gennemtænkt, og nævner, at vi ikke har fastsat nogen procentsats; men derefter bevæger hr. Stetter sig ud i en fantasiverden og mener, at man i de områder kan komme ud for, at der kan bevilges både 50 og 75 pct. i tilskud. Vi mener, at egnsudviklingsrådet under handelsministerens godkendelse vil være i stand til at vurdere, hvad der er en rimelig procentsats, hvis man skal fremme udviklingen i disse områder, og der vil sikkert ikke blive tale om de fantasitilskud, hr. Stetter omtaler.

Loven skal være lige for alle, men med den geografiske inddeling, vort land nu engang har, bliver lovens virkninger ikke ens for alle egnsudviklingsområder. Den industrielle udvikling vil naturligt placere sig, hvor der er gunstige erhvervsmæssige forhold, og dette billede tegner sig stærkere og stærkere i dagens Danmark. Udviklingen går forbi de områder, der af geografiske årsager er placeret isoleret, uden for de kommunikationslinjer, der med statens indsats forbinder egne og områder til en naturlig helhed. Lovforslaget om de ændrede egnsstøtteforanstaltninger vil med den tilføjelse, mindretallet foreslår i ændringsforslag nr. 1, give ømråderne, især Bornholm og Samsø, en lille chance for, at enkelte erhvervs virksomheder vil placere sig i netop disse egne af landet.

Flertallet erkender i betænkningen, at de højere transportomkostninger og elpriser kan forhindre en erhvervsmæssig vækst, men at egnsudviklingsloven ingen

[Bertel Pedersen.]

hjemmel giver for at afhjælpe disse forhold, og henstiller derefter, at problemerne behandles i det af regeringen nedsatte eller påtænkt nedsatte øudvalg. Jeg ønsker at gøre opmærksom på, at selv om man afhjælper en væsentlig del af disse problemer ved statsstøtte ad anden vej, vil de psykologiske hindringer for at placere sig med ny industri i disse øområder alligevel foreligge. Det er for at overvinde denne hindring, mindretallet har stillet ændringsforslag, der åbner mulighed for en gunstigere økonomisk placering; dette kunne måske løse op for nogle af betænelighederne. Vi forventer ikke, at man selv efter denne ændring af loven vil opleve noget industrielt eventyr på Samsø eller Bornholm, men var der bare nogle enkelte virksomheder, der ved hjælp af denne lov ville placere sig enten med filialer eller afdelinger, da ville fremtiden tegne sig mere positivt for disse øers befolkninger.

Ifølge en undersøgelse foretaget på Bornholm i 1967 er der ca. 2.100 kvinder, der er parat til at gå ind i erhvervsmæssigt arbejde, heltids som deltids, men der er ikke arbejde til dem. Vi ved, at ledighedsprocenten er stigende — den ligger i forvejen ret højt — og dermed følger også fraflytningen af den unge arbejdskraft, som ikke kan se nogen beskæftigelsesmæssig fremtid på øen. Vi ser med forventning hen til en Øresundsbro mellem København og Malmø, den vil bringe os på Bornholm nærmere til resten af Danmark. Men vi ved også, at der vil gå en årrække, inden broen kommer, og at udviklingen går hastigt i disse år, både industrielt og samfundsmæssigt. Vi ved, at der overalt i Danmark, også her i folketinget, er den største sympati med hensyn til at klare de problemer, den geografiske beliggenhed skaber for disse områder og deres befolkninger. Lad derfor denne sympati konkretisere sig i, at man siger: ja, lad os stemme for denne tilføjelse til lovforslaget, så bliver der bragt mere ligevægt for de områder, hvor loven skal hjælpe.

På mit partis vegne skal jeg anbefale ændringsforslagene til lovens § 11 til vedtagelse.

Gerda Møller: Jeg kan helt tilslutte mig alle de argumenter, som hr. Lysholt Hansen har lagt frem her i dag for, at Maribo amt

er berettiget til at komme ind under lovens område. Vi fra regeringspartierne, der er valgt i Maribo amt, nemlig hr. Robert Christensen, hr. Lindegård Rasmussen og jeg selv, der hele tiden har arbejdet for at få Maribo amt med, er naturligvis også meget skuffet over, at dette trods de overbevisende argumenter, der er lagt på bordet under udvalgsarbejdet, ikke er lykkedes, og det er klart, at vi også har overvejet vor stilling til lovforslaget i den anledning. Men under hensyn til, at der i betænkningen står, at flertallet lægger vægt på, at afgrænsningen ikke foretages definitivt, men at man under lovens administration er opmærksom på behovet for en eventuel ændring eller justering af afgrænsningen i lys af udviklingen i landets forskellige dele, og under hensyn til, at flertallet henstiller, at handelsministeren pålægger egnsudviklingsrådet med opmærksomhed at følge udviklingen i Maribo amt og i de dele af Vestjylland, der er nærmest ved at opfylde de kriterier, efter hvilke udvælgelsen af de særlige egnsudviklingsområder finder sted, skal jeg på hr. Robert Christensens, hr. Lindegård Rasmussens og egne vegne meddele, at vi — også i troen på, at hvis Maribo amt kan påvise yderligere argumenter for at opfylde kriteriet for at komme med, kommer amtet også med — vil undlade at stemme for de af mindretallet stillede ændringsforslag.

Handelsministeren (Knud Thomsen): Da mit lovforslag blev drøftet ved første behandling, var der en, som det forekom mig, almindelig velvillig modtagelse af lovforslaget. Men når jeg nu lægger øret rigtig til jorden og lytter, er det, som om der er kommet nuancer i velvilligheden — jeg tror ikke, jeg overdriver dette. Dette har fundet udtryk fra adskillige ordførere og bl. a. gennem en oratorisk fremragende præstation af hr. Lysholt Hansen samt i materiel henseende gennem fremkomsten af de tre ændringsforslag. Jeg tror derfor, jeg skal tage fat på ændringsforslagene og dermed på det særlig af hr. Lysholt Hansen fremførte — jeg har jo halvanden times taletid, så jeg skulle vel kunne klare det.

Se, hr. Lysholt Hansen sammenligner mig med en læge, der har givet en patient helbredende medicin og derefter tager den

[Handelsministeren.]

fra ham, just når han begynder at komme sig. Men jeg vil gerne sige til hr. Lysholt Hansen, at jeg da ikke tager noget fra Maribo amt, som amtet har; jeg giver det bare ikke en anden medicin, som er besemt til andre patienter. Dette vil jeg gerne udbyde en lille smule.

Jeg havde håbet gennem udvalgsarbejdet at kunne opnå nogen forståelse for den vanskelige pligt, det er at skulle drage en skillelinje. Det er jo ikke således, at der mellem de forskellige områder, der her er tale om, er nogen himmelvid forskel; der er gradforskelligheder. Men blandt de mange faktorer er der to, som må interessere stærkt, og som falder meget i øjnene, og det er ledigheden og affolkningen. Hvis jeg dér skal gå frem efter min bedste overbevisning, må jeg sige, at det er ledigheden, jeg må give første prioritet. Afvandringen er en faktor, som også bør kunne hæmmes eller holdes tilbage i kraft af egnsudviklingslovgivningen, selv om man naturligvis ikke kan garantere samme befolkningsfordeling, som man havde her i landet, da landbruget som beskæftigelsesfaktor stod på sit højeste. Men det er sikkert, at den langvarige, den blivende ledighedsprocent er meget større i de øvrige af mig i bemærkningerne så forsigtigt nævnte amter end i Maribo amt. Dette skyldes det, som vi kan være enige om, på sin vis beklagelige, men dog glædelige for ledighedstallene, at man fra Maribo amt har et sted at vandre hen, hvad man ikke har fra de nørrejske amter; dér må man blive og blive ved med at være arbejdsløs. Det er en af de grunde, jeg også i udvalgsarbejdet har anført mod ændringsforslaget med hensyn til Maribo amt.

Hr. Lysholt Hansen har dernæst opholdt sig ved et punkt, som jeg gerne vil korrigere, hvis der skulle foreligge nogen misforståelse. Mindretallet skriver i betænkningen, at man har foretaget en selvstændig bedømmelse, efter at jeg skriftligt over for udvalget har oplyst, at egnsudviklingsrådet ikke på linje med hidtidig praksis i henhold til lovens § 5, stk. 1, osv. osv. — jeg tror ikke, jeg behøver at citere mere — og taler om, at der altså på denne måde er nogle egne, der er udpeget af regeringen. Om dette vil jeg gerne sige, at egnsudviklingsrådet da ikke kan komme med en indstilling på basis af

en lov, der ikke eksisterer. Det, den første lov fra 1967 foreskriver, er, at egnsudviklingsrådet skal indstille over for handelsministeren, hvilke egne af landet der skal ind under den daværende egnsudviklingslov, hvorefter handelsministeren skal udpege dem, hvilket vil sige, at handelsministeren naturligvis har nogen bevægelsesfrihed i forhold til dette sagkyndige skøn. Se, når jeg har denne indstillingsret efter 1967-loven — og jeg har jo selv foretaget indstillingen, efter at jeg tiltrådte som handelsminister — behøver jeg ikke, som hr. Lysholt Hansen synes at tro, at skulle være medlem af en hemmelig klub for at se, hvilke egne det fortrinsvis kommer til at dreje sig om. Jeg har med forsigtighed skrevet i bemærkningerne, at uden en stimulering af den økonomiske vækst må det befrygtes, at visse områder varigt vil udvise en svagere vækst end de øvrige egnsudviklingsområder, og hermed har jeg tænkt på det nordjyske område, Bornholms og Tønder amter, men også enkelte andre egne vil kunne komme på tale, står der, og jeg fortsætter korrekt længere nede med at sige, at det forudsættes, at afgrænsningen af de områder, hvor denne bistandsordning kan bringes i anvendelse, foretages af handelsministeren i medfør af lovens § 5, stk. 1. Der har ikke været truffet nogen beslutning, men jeg kunne dog nogenlunde se, at vinden omtrent blæste i den retning, jeg har antydnet.

Ja, man måtte efterhånden få det indtryk, at jeg hader og forfølger Maribo amt; jeg vil forfærdelig gerne have lov til at sige, at det gør jeg ikke, men jeg står over for at skulle trække grænser, og i den forbindelse har hr. Lysholt Hansen og jeg i udvalget drøftet noget, som kan opfattes på to måder. Jeg har allerede sagt, at der ved den omstændighed, at man kan vandre bort fra Lolland-Falster op til det sjællandske område, dog er det gode, at de blivende, de varige, ledighedsprocenter dernede er lavere; det kan variere i en enkelt uge, det skal indrømmes, men som helhed har de været lavere. Men samtidig griber dette ind på et andet område, hvor i alt fald min tankegang går i den retning, at den omstændighed, at Maribo amt har kunnet drage så fortræffelig nytte af de hidtidige midler, som altså ikke bliver taget fra amtet, må siges at skyldes,

[Handelsministeren.]

at Maribo amt fysisk — og psykologisk, kan man sige — ligger nær ved det område, der afleverer meget til udflytningen, nemlig det storkøbenhavnske område. Det er både reelt og psykologisk rigtigt, at det set fra det storkøbenhavnske område forekommer erhvervsvirksomheder lettere og mere overkommeligt at lægge en filial i Maribo amt end i et af de nordjyske amter. Det har givet det resultat, der fremgår af egnsudviklingsrådets beretning for året 1. april 1966—31. marts 1967, om den fordeling af statsgarantierne, der har fundet sted, at af et tilsagnsbeløb på 284 mill. kr. har Maribo amt fået praktisk taget 48 mill. kr., hvilket vistnok er det største tal for noget amt. Det er en sjettedel af tilsagnene, der er givet til Maribo. Når vi derefter ser på lån til kommunehusene, finder vi, at Maribo amt af 46 mill. kr. har fået de 15,6 mill. kr., altså en tredjedel. Af de to hidtidige hjælpemidler, som altså ikke bliver frataget Maribo amt, har Maribo amt fået henholdsvis en sjettedel og en tredjedel.

Nu kan man i nogen grad diskutere, hvilken størrelse Maribo amt har. Vi kan sagtens regne ud, hvor stort indbyggertallet er i forhold til hele landet, men sammenholdt med den egnsudviklingslov, under hvilken der har været arbejdet, og som oprindeligt for så vidt omfattede hele landet, ville jeg selv skønne, at Maribo amt målt med denne alen ville udgøre noget i retning af 13-14 pct. af lovens område. I forhold til den procentdel er der altså tale om, at Maribo amt virkelig har nydt godt af de hidtidige hjælpemidler. Jeg synes derfor, jeg må sige til de mange venner af Maribo amt, hvortil jeg i øvrigt regner mig selv, at jeg løb den umiddelbare risiko ved at sætte det meget stærke hjælpemiddel i gang, som investeringstilskuddene er, at der kunne komme en forvridning, som sammenholdt med Maribo amts gunstige beliggenhed i forhold til det storkøbenhavnske område kunne føre til, at virkningen blev så kraftig, at der kom overvægt til Maribo amt, medens de nordjyske og de øvrige nævnte amter ikke ville kunne hjælpes tilstrækkeligt. Derfor har jeg været ganske villig til at tiltræde de afsnit i betænkningen, der pålægger mig opmærksomhed over for udviklingen. Jeg er ganske enig i dette.

Jeg vil gerne yderligere pege på et enkelt

punkt, kun som en lille kuriositet. I materialet fra Maribo amt, underbilag I i betænkningen, anføres det om udviklingen i amternes industribeskæftigelse fra 1958 til 1965, at stigningen for Maribo amt har været 22,7 pct. Jeg har for at lave et lille kunststykke taget Tønder amt ud, hvor stigningen har været 81 pct. Enhver ærlig Maribo-bo vil stejle over det og sige: dér kan man se, hvor slet det går Maribo amt. Men sandheden er dog, hvis vi har regnet nogenlunde rigtigt — tallene kan verificeres bagefter; jeg skal indrømme, at jeg ikke kan gøre det her fra talerstolen — at Tønder amt skal fortsætte med denne stigningstakt på 81 pct. i mellem 10 og 15 år for at nå op på samme antal industribeskæftigede pr. tusind, som Maribo amt havde omkring 1960. Tallene skal altså tages med nogen forsigtighed.

Jeg tror altså, jeg må slutte dette emne af med at sige, at jeg meget gerne ønsker i denne forsøgsordning at reservere den stærke og meget livsvækkende medicin til den mest dødsyge patient, hvormed jeg mener den, der har den største blivende ledighed.

Det næste ændringsforslag angår noget, der vel ikke er hjerteblod i fra nogen af siderne, nemlig om de 20 mill. kr. skulle stå på de årlige bevillingslove eller i lovtæksten. Jeg har anført og fastholder, at det, det drejer sig om for mig — jeg gør opmærksom på, at ordene „indtil videre“ er brugt i det, jeg har tiltrådt — er, at jeg har et i lovgivningen fikseret beløb. Vi står nemlig over for en tilskudsordning af en ny art, der med sikkerhed vil tiltrække sig forhåbentlig mange gode projekter, men med rimelig sikkerhed også ikke så få, der ikke bør nyde fremme. Det ville være uforsvarligt at antyde gennem udeladelsen af en beløbs- eller tilsagnsramme, at der ikke var grænser for, hvad man kunne få af penge. Jeg ville være bange for det.

Endelig er der så problemet, hvor jeg har bemærket mig, hvad udvalget har skrevet, og hvor jeg ligeledes må afvise det stillede ændringsforslag. Det forekommer mig, at problemet med dyrere elpriser og transportomkostninger — og der kan måske tages andre ting med — er et for øerne indbygget problem, som først og fremmest måtte kunne finde sin løsning i forbindelse med byrdefordelingen og de ændringer, der i den henseende skal finde sted; det var for

[Handelsministeren.]

mig et ganske naturligt sted at flytte det hen.

Lad mig sige i al almindelighed, at kaptaltilskud på op til 25 pct. i sig selv er en meget kraftig økonomisk støtte, og hvis nogle virksomheder behøver støtte herudover for at kunne trives økonomisk, så nærmer man sig sådanne virksomheder, som ud fra en almindelig samfundsøkonomisk vurdering er tvivlsomme, og som det i alt fald ikke forekommer mig at være hensigtsmæssigt at støtte. Dette sagt om virksomhederne.

Dernæst forekommer det mig, når vi nu taler om egnsudviklingsloven og dens støttemidler, at det ville være betænkeligt at trække støtten til f. eks. transport- og kraftforsyning ind under denne lov. Jeg må her gøre opmærksom på, at jo større støtte og tilskud der gives i forhold til anlægsudgifterne, desto større er risikoen for oprettelse af virksomheder, som ikke på længere sigt kan klare sig økonomisk. Ændringsforslag kan derfor i sin yderste konsekvens bevirke, at vi skal yde en kompensation for merudgifter af den omhandlede art, som efterhånden slet ikke står i et rimeligt forhold til den pågældende virksomheds indtjeningsevne eller beskæftigelsesevne — eller for at sige det meget kort: meningen med investeringstilskud er i starten at hjælpe den virksomhed, der er villig til at flytte ud til de mindre bekvemme forhold, som måske er til stede i de områder, der her er tale om; men det er ikke meningen, at man fra statens side skal give en blivende kompensation for disse ulemper, så er vi inde på noget i alt fald for mig helt urigtigt.

Jeg skal derefter gå over til, hvad de enkelte ordførere har sagt. Jeg tror, at jeg har besvaret det, hr. Peter Nielsen har sagt, og det samme gælder hr. Stetter, som ønskede oplysninger om Maribo. Jeg skal meget gerne overveje at komme til finansudvalget og søge om bevilling til oplysningsarbejdet. Det forekommer mig selv ret indlysende, at det ville være naturligt efter denne lovs

mulige vedtagelse at gøre opmærksom på i lidt større kredse, hvilke støttemidler der i grunden arbejdes med inden for dette område. Det ville være kedeligt, hvis loven kort og godt ikke var tilstrækkelig kendt.

Dernæst vil jeg gerne sige til hr. Kristen Østergaard og dermed også til hr. Foged, at jeg er bange for, at der foreligger en misforståelse, og den bør i så fald klares. I finansministerens lovforslag om investeringsfradrag, der behandles sammen med mit, har det hele tiden været pointeret og tiltrådt, at lovforslaget klart måtte følge amtsgrænserne af administrative grunde. Denne administrative vanskelighed foreligger ikke for lovforslaget om investerings-tilskud, og det er derfor også i bemærkningerne kommet til udtryk, at man ikke behøver at følge amtsgrænserne. Dermed har man naturligvis tænkt på, at egnsudviklingsrådet, når det skal komme med sin sluttelige indstilling til ministeren, kan have fundet, at der i et af de amter, man vil tage med, hersker en vis tilstand for erhvervslivet, og at den samme tilstand med alle de kriterier, der lægges vægt på, også hersker for erhvervslivet i en vis del af et tilstødende amt, men derudover ellers slet ikke i det pågældende amt, og at man derfor kan tage en sådan del af et amt med. Men der er ikke tænkt på, ej heller med bemærkningerne i betænkningen og min tiltrædelse af dem, at man skulle gå forsøgsvis til værks på den måde, at man fra de ikke-udpegede områder skulle modtage ansøgninger og en gang imellem kigge på dem for at se, om der var nogle, der var særlig attraktive. Dette ville jeg måtte modsætte mig alene med den begrundelse — der er andre begrundelser — at det derved blev til en industristøttelov, og det er ikke sådan en lov, det her drejer sig om.

Det er naturligvis beklageligvis således — mine ord her er også henvendt til hr. Foged — at der altid vil være et modsætningsforhold mellem, skal vi sige de enkelte lokaliteters ønsker om, at virksomheder placerer sig hos dem, og virksomhedernes

[Handelsministeren.]

ønske om at placere sig. Der må handles med nogen fornuft i denne sammenhæng, således at der dog opbygges en vis linje for administrationen, sådan som der var enighed om i 1967 og også nu, forstår jeg efter den udvalgsbehandling og de samråd, der har fundet sted. Der kan altså ikke være tale om uden for de udpegede områder selektivt at give bevillinger til enkeltprojekter.

Hr. Arne Larsen gav os en række oplysninger, som for mig lyder tiltalende, om de erfaringer, man har fra andre lande. Jeg vil i den henseende igen berøre et spørgsmål, man har rettet til mig i udvalget flere gange, og som vitterligt er vanskeligt at besvare, nemlig spørgsmålet om det lille samfunds, den lille bys, muligheder for at få støtte efter egnsudviklingsloven. Jeg har besvarelsen med her, og jeg har kunnet uddybe den lidt. Spørgsmålet må ses på baggrund af lovens § 5, stk. 2, som foreskriver, at der i lokaliseringspolitikken bør tages hensyn til stedets egnethed, eventuelt på længere sigt, for en videregående erhvervsmæssig udvikling. Det er for mig klar fornuft. I udvalgets betænkning er det nu fastslået, at egnsudviklingsrådet herved ikke bør tage sit udgangspunkt i en forudsætning om, at kun bysamfund af en given, betydelig størrelse vil kunne danne grundlag for en videregående erhvervsmæssig udvikling, samt at der må tillægges virksomhedsledelsernes placeringssønsker stor vægt. Enig. Men så vil det heraf fremgå, at et projekt, der påtænkes placeret i en mindre by eller et mindre bysamfund, ikke på forhånd er afskåret fra at modtage støtte, men at det må bero på en individuel vurdering af både den pågældende bys aktuelle og dens forventede egnethed for en erhvervsmæssig udvikling; i denne henseende får naturligvis den kommende regionsplanlægning stor indflydelse. Ligeledes må heri indgå vurderingen af de varierende krav, der stilles for de forskellige projekter til det stedlige miljø, til det, man så smukt kalder infrastrukturen, transportmuligheder etc. Det kan eksempelvis udtrykkes på den måde, at virksomheder, som arbejder med en kompliceret, højt placeret teknik, må placeres i større byer eller bysamfund med potentielle vækstmuligheder, medmindre — og det er atter et af de forhold, der gør sig gældende — særlige for-

hold skulle tale herimod, f. eks. lugt- og støjplager; der er jo mange ingredienser i de vurderinger, der skal til. Derimod bør virksomheder, som på forhånd kun stiller beskedne krav til miljøet, kunne placeres i områder med mere begrænsede udviklingsmuligheder. Men give en samlet og for al fremtid gældende formel; hvorefter sådan noget kan beregnes, kan jeg ikke; jeg kan ikke sige det nøjere; end jeg har sagt det her.

Til hr. Sigsgaard vil jeg endelig sige om beskatningen, at den ikke er med i behandlingen her, for den hører under finansministeriet. Der vil finde beskatning sted, idet de tilskud, der gives her, indtægtsføres over 10 år og derefter beskattes.

Jeg forstår nu, at man ønsker en udvalgsbehandling til mellem anden og tredje behandling, og jeg er naturligvis, om så ønskes, villig til at komme til stede. Men jeg håber, jeg her har besvaret de spørgsmål, der har været stillet. Det står mig klart, at jeg vel næppe har kunnet overbevise hr. Lysholt Hansen, men jeg har til gengæld heller ikke brugt halvanden time.

Lysholt Hansen: Jeg vil gerne takke ministeren for svaret, og jeg vil også gerne give den indrømmelse, at min lægelige udlægning nok ikke var helt rigtig. Men måske må jeg ændre den så meget, at alle læger jo gør deres bedste for hele tiden at følge med i, om der skulle komme nye medikamenter, der kan fremme en patients helbredelse, og jeg tror netop, man kan sige, at alt tyder på, at her er kommet et medikament, der ville have hjulpet, men det nægter man altså at give denne patient. Det tror jeg er uklogt. Billedet er altså sådan set godt nok.

Jeg vil også gerne medgive ministeren, at de procenttal, der står i betænkningens underbilag 1, tabel 7, ikke umiddelbart er anvendelige, for procenter er jo noget mærkeligt noget; de bliver højere, jo lavere tal de berignes på grundlag af. Derfor har jeg heller ikke brugt disse tal. Jeg har været så flink i stedet for i min argumentation at bruge de tal, som ministeren selv i samme betænkning har angivet i bilag 4, tabel 1, fra egnsudviklingsrådet; de viser nøjagtigt det, jeg sagde, og dem regner jeg dog med at ministeren står inde for. Så sagde ministeren: „Hvis jeg lægger øret til jorden, tror

[Lysholt Hansen.]

jeg, at jeg kan spore nuancer.“ Ja, hvis jeg må have lov at sige det, synes jeg, ministeren skulle have lagt øret helt ned til jorden; så kunne ministeren have sporet, hvad han allerede vidste, nemlig at der kunne være nået et forlig i denne sag, hvis der havde været vilje. Vi var klar til at frafalde vore ændringsforslag, hvis vi blot i bemærkningerne kunne have fået anført, at Maribo amt skulle med. Ministeren har for mig at se indtil nu ikke anført noget, som virkelig beviser, at Maribo amt ikke må være med. Den argumentation, ministeren fremfører, og som han også kom med ved første behandling, om, at folk fra de nordjyske amter i sammenligning med Maribo amts befolkning ikke har noget sted at vandre hen, den holder jo ikke, for de folk, der er vandret fra Maribo amt, er vandret til København, og den mulighed ligger lige så vel åben for folk fra Nordjylland. De kunne flytte, men de gør det ikke, og det forstår jeg, for de føler et nært tilknytningsforhold til det område, hvor de nu engang bor.

Jeg vil i øvrigt tilføje, at ledighedsprocenten, som ministeren anser for det væsentligste, i Maribo amt gennem en årrække har ligget betydeligt over lands gennemsnittet; derfor kan man ikke afvise denne argumentation.

Lad mig også sige, at når ministeren nævner, at Maribo amt har fået $\frac{1}{6}$ af det beløb, der er ydet over den hidtidige egnsudviklingslov, er det rigtigt; men det er måske, som jeg sagde, det bedste bevis for, at der virkelig er et behov, og at der er vilje til at bruge den lovgivning, vi laver herinde — en vilje, som ikke har været så udbredt andre steder. Derfor tror jeg altså, at det, vi laver her, er galt.

Jeg har kun 5 minutter, og jeg vil derfor skynde mig at sige, at jeg blev meget glad, da fru Gerda Møller gav fuld og hel tilslutning til mine argumenter; men jeg skal ikke nægte, at jeg blev noget chokeret, da afslutningen på det blev, at man ville undlade at stemme, og at det ville gælde alle de af de borgerlige partier i Maribo amt valgte medlemmer af folketinget. Jeg forstår simpelt hen ikke, at netop de folk, der er valgt i Maribo amt, giver fuldkommen tilslutning til mine synspunkter, men

ikke stemmer for det ændringsforslag, der alene, også efter ministerens redegørelse her, giver amtet mulighed for at komme ind under lovens bestemmelser. Jeg er overbevist om, at man også i amtet vil stille sig uforstående over for det, for det gør i virkeligheden, at jeg mister den støtte, jeg havde håbet her at få fra de ærede medlemmer til at overbevise også andre i deres grupper om, at det var rigtigt, at vi lavede det kompromis, som vi virkelig har lagt op til, at det var rigtigt at stemme for vort ændringsforslag.

Jeg er også ked af, at statsministeren ikke tog ordet, for jeg synes, han skulle have sagt, at han, som jeg appellerede om i første omgang, havde været klar til mellem anden og tredje behandling at tage imod vor udstrakte hånd, sådan at vi kunne opnå et forlig i en sag, hvor det i hvert fald ikke kan være noget politisk spørgsmål for regeringen at imødekomme en opposition, der har været villig til på alle felter at give afkald for at nå et forlig.

Peter Nielsen: Vi har snart været hele Danmarkskortet rundt, og jeg skal for så vidt ikke starte en ny rundtur. Men der var et par bemærkninger fra hr. Kristen Østergaard, der kaldte mig herop, og det betyder, at jeg nogenlunde kan blive oppe hos mig selv, ved Ålborg. Hr. Foged var også inde på dette med, at hvorfor skal et bysamfund som Ålborg-Nørresundby med under egnsudviklingsloven? Nu skal jeg ikke specielt tale om de to byer, men der må være noget principielt i dette, at selv om der i Storålborg virkes og arbejdes som ingen sinde før, udvides arbejdspladser o. lign. og vel i dag i det bysamfund som i så mange andre rundt omkring arbejdes og virkes af flere mennesker, end der i virkeligheden bor der, er der alligevel en stor og knusende arbejdsløshed i de store bysamfund, simpelt hen fordi man skal opsuge arbejdskraften fra oplandet og tage den ind fra landbruget. Det er ganske typisk, at de egne, hvor det er galt, er dér, hvor landbruget må afgive en masse arbejdskraft, der altså skal opsuges af en industri, som vel er stor, men ikke stor nok til at opsuge den.

Jeg har samtidig i mit første indlæg gjort opmærksom på, at jeg for så vidt

[Peter Nielsen:]
 ikke er tilhænger af, at man danner de store industriklumper; jeg ser gerne en decentralisering også af industrien ud til länddistrikterne. Her er jeg altså komplet uenig med hr. Arne Larsen, der mener, at det ikke kan gøres. Ja men hvor ligger Danmarks største industrivirksomhed i dag? Den ligger på nordsiden af Als, så det må vel også nok kunne lade sig gøre andre steder.

Jeg må udtrykke min glæde over, at hr. Foged nu er blevet mindet over for egnsudviklingen. Så tager vi den i stiv arm, når han siger, at nu har den været forsømt i 14 år. Der har dog været gjort en del, men alle de anstrengelser, der har været gjort, har hr. Foged systematisk stemt imod indtil nu. Det er godt, han er blevet klogere.

Hr. Bernhard Baunsgaard har vist misforstået mig lidt. Jeg har ikke rejst nogen kritik af udvalgsarbejdet. Det har været ledet på den allerbedste måde. Vi har fået alle de oplysninger, vi har ønsket, fra handelsministeren, og lovforslagene har været grundigt gennemgået. Men et udvalg skal være andet end en studiekreds; det skal også gerne være et sted, hvor vi kan forhandle, og det har ikke været muligt i dette udvalg. Vi har som sagt haft en grundig gennemgang af det hele, men forhandlingerne og oppositionens synspunkter har man ikke taget noget hensyn til. Løbet var kort, før udvalget blev nedsat.

Ja, så vil jeg gerne anbefale ændringsforslagene én gang til. Det er selvfølgelig glædeligt at høre, at regeringspartierne har så stor sympati over for Maribo amt og de øer, der er nævnt, men de har altså ikke noget at have deres sympati i. Det har vi, og derfor anbefaler vi at stemme for ændringsforslagene.

Kristen Østergaard: Jeg forstår, at handelsministeren ikke uden videre kan godkende den fortolkning, jeg gav det omtalte afsnit i betænkningen. Men vi er enige om, at finansministerens lovforslag er absolut begrænset, og vi er også enige om, at egnsudviklingsloven er der bevægelsesmuligheder. Jeg forstår også på den argumentation, som handelsministeren kom med, at forholdene vedrørende Lolland-Falster faktisk er sådan, at man dér ikke kan gøre

sig noget håb om at komme i betragtning. Men jeg går ud fra, at den bevægelighed, der er åbnet for ved handelsministerens lovforslag, ad direkte vej, gennem egnsudviklingsmyndighederne, kan blive ledet i retning af de omtalte områder i Ringkøbing amt.

Bernhard Baunsgaard: Det glæder mig meget, at den ærede ordfører for socialdemokratiet, hr. Peter Nielsen, og jeg i hvert fald nu er enige om, at udvalget har arbejdet godt og grundigt.

Jeg har nogle bemærkninger at gøre til den anden ordfører for socialdemokratiet, det ærede medlem for Maribo amt, hr. Lysholt Hansen. Jeg forstår godt, at lokale hensyn kan spille en stor rolle, når vi tager stilling herinde; det manglede bare andet. Men jeg finder det vel stærkt, når hr. Lysholt Hansen lader sig forlede til at bruge det udtryk, at alle hensyn er skubbet til side for at sikre, at regeringspartierne står sammen om ministerens forslag. Jeg vil gerne understrege heroppefra, at der ikke alene fra udvalgets side har været arbejdet godt, grundigt og solidt, hvad jeg nu forstår vi alle sammen er enige om, men at i hvert fald jeg for mit vedkommende også ivrigt har spejdet efter en mulighed for, at dette lovforslag kunne blive vedtaget af et enstemmigt folketing. Jeg er helt enig med hr. Lysholt Hansen, når han forlanger, at vi skal tage hensyn; men hensyntagen vil efter min opfattelse ikke sige underkastelse. Jeg tror, at vor forskellige opfattelse af dette forhold skyldes, at vi har én opfattelse af denne lov, og det ærede medlem hr. Lysholt Hansen har en ganske anden. Jeg kan naturligvis tage fejl, men jeg mener, at hr. Lysholt Hansens tale kun kan forstås på den baggrund, at hr. Lysholt Hansen mener, dette skulle være det sidste ord i danske egnsudviklingsbestræbelser; sådan er forholdet efter min og det radikale venstres opfattelse ikke. Denne lov er et forsøg, og vi mener fra radikal side, at det under de rådende forhold er rimeligt, at vi begrænser dette forsøg med den nye egnsudviklingslov til netop de egne, ministeren har foreslået. Men andre egne skal, som det er fremgået af bemærkningerne, følges med opmærksomhed. For at der ikke skal være tvivl

[Bernhard Baunsgaard.]

om det, vil jeg sige, at jeg tror, at vi alle i dette ting er tilhængere af, at der bliver taget det størst mulige hensyn til mindretallet, at alle altid bestræber sig på at komme overens med mindretallet om lovforslagene. Men som jeg sagde før: hensyntagen til mindretallets indstilling vil ikke sige, at man underkaster sig mindretallets betingelser; det bør netop være en hensyntagen.

(Kort bemærkning).

Lysholt Hansen: Må jeg sige til hr. Bernhard Baunsgaard, at i de 18 år, jeg har været i tinget, har jeg vist aldrig før oplevet, at et parti har rakt hånden ud så decideret, som det nu er sket, oven i købet her i salen, for at etablere et forlig om en sag. Vi har vist vor villighed til at give afkald på alle punkter bortset fra det ene, at der — oven i købet kun i betænkningen — skulle nævnes ordene „Maribo amt“. Når hr. Bernhard Baunsgaard ikke kan se, at der ikke er tale om et diktat, men om et forlig, er det, fordi hr. Bernhard Baunsgaard trænger til at få nogle nye politiske briller på. Det er simpelt hen den mest udstrakte hånd, der fra vor side nogen sinde åbenlyst er vist i denne sal. Også i udvalget har vi prøvet og prøvet, og jeg vil gerne spørge hr. Bernhard Baunsgaard: hvor i betænkningen eller andetsteds er vi på noget punkt imødekommet? Det kan jeg ikke se nogetsteds. Der er intet ændringsforslag fra flertallets side, der imødekommer noget af det, vi har ønsket. Vi har derimod været klar til at give afkald på alt. Jeg henstiller for fremtidigt godt samarbejdes skyld, at man imellem anden og tredje behandling sørger for, at der på dette punkt opnås det forlig, som vi har rakt hånden frem til.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard: Så vidt jeg har opfattet det ærede medlem hr. Lysholt Hansen, forlanger han, at Maribo amt skal medtages under dette lovforslag, og forliget kan efter hr. Lysholt Hansens mening kun gå ud på, at vi bøjer os for dette krav. Så er det ikke noget forlig, så er det underkastelse. Vi har i bemærkningerne udtryk-

kelig understreget — og det er sagt, så vidt jeg husker, af samtlige ordførere for regeringspartierne — at vi pålægger ministeren med særlig opmærksomhed at følge udviklingen netop i dette område. Det er et forsøg på at imødekomme mindretallet, og det synes jeg hr. Lysholt Hansen skulle anerkende.

Arne Larsen: Jeg tror ikke, der er så stor uenighed mellem handelsministeren og undertegnede om lokaliseringspolitikken. Jeg tror, vi er enige om, at hvis man vil opnå en virkelig effekt af vore egnsudviklingsbestræbelser, kan man ikke sprede den overalt og over hele landet, men må koncentrere den om steder, hvor der er et industrielt miljø, og hvor der er muligheder for at sætte en selvforstærkende udvikling i gang. Hr. Peter Nielsen var uenig med mig i dette spørgsmål og anførte bl. a., at der var store beviser for, at det kunne lade sig gøre at lægge store fabrikker ud på den bare mark, f. eks. Danfoss. Ja, det er udmærket, at Danfoss er vokset op til en stor og betydende virksomhed, og at denne foretagsomme industrimand i pietetsfølelse over for sin hjemegn netop har placeret sin virksomhed dér. Men hvis planlæggere og folk i al almindelighed blev spurgt om råd, tror jeg nok, at de ville have frarådet at lægge en så stor fabrik på Nordals. Man har fået et ganske kolossalt beforderingsproblem, folk må hentes fra egne milevidt fra Nordborg, og det er klart, at det er ganske u hensigtsmæssigt at placere en fabrik på en sådan måde. Den kunne have ligget helt anderledes og bedre, f. eks. andetsteds i Sønderjylland.

(Kort bemærkning).

Lysholt Hansen: Jeg vil gerne sige til hr. Bernhard Baunsgaard, at vi ikke har ønsket at diktere noget, og for at det ikke skal misforstås, vil jeg nævne, at det her drejer sig om to lovforslag, det ene om tilskud og det andet om investeringsfradrag. Vi har tilbudt af frafalde, at Maribo amt skulle med i lovforslaget om investeringsfradrag. Hvis ikke det er imødekommenhed, så forstår jeg det ikke. Vi har også tilbudt at frafalde vore ændringsforslag til tilskudslovforslaget mod, at det i betænkningen

[Lysholt Hansen.]

blev skrevet, at Maribo amt skulle med. Når vi har gjort sådan, er det udelukkende, fordi ministeren har foretrukket at angive amterne i bemærkningerne til sit lovforslag, og dér har vi ønsket denne ligestilling. Der er ikke tale om diktat, der er tale om en udstrakt hånd. Men det kan være, at der simpelt hen ikke er forhandlingsmuligheder hverken om denne eller om andre sager, og det må vi jo så tage til følge.

(Kort bemærkning).

Bernhard Baunsgaard: Det har vist gang på gang været understreget fra samtlige regeringspartier og fra samtlige ministre, at der altid er villighed til at forhandle. Men vi taler her om egnsudviklingsloven; dér er hr. Lysholt Hansens krav alt eller intet, og så er der ikke tale om forlig eller mulighed for forhandling.

Handelsministeren (Knud Thomsen): Det, der kalder mig op for en sidste kort bemærkning, er ikke den sidste diskussion, men hr. Kristen Østergaards bemærkning til mig. For at der ikke skal være nogen som helst mulighed for misforståelse — jeg tror nemlig, vi er enige — vil jeg gerne sige, at det er pålagt mig i betænkningen at give egnsudviklingsrådet pålæg om med opmærksomhed at følge udviklingen i Maribo amt og de dele af Vestjylland, der er nærmest ved at opfylde de kriterier, efter hvilke udvælgelsen af de særlige egnsudviklingsområder sker. Af dette følger, at jeg skal følge det med opmærksomhed. Man kan næppe sige i tilknytning til, hvad jeg sagde før, at Maribo er en grænseegn til noget af de øvrige i bemærkningerne nævnte områder. Der kan, alt efter egnsudviklingsrådets nærmere vurdering og indstilling, blive tale om at inddrage grænseegne til f. eks. de nordjyske amter, men dér må jeg have min indstilling, for så er vi inde på detaljer, som ej heller hører hjemme her.

Hermed sluttede forhandlingen.

Der foretoges først afstemning vedrørende forslag til lov om ændringer i lov om egnsudvikling.

Ændringsforslag nr. 1

førkastedes med 81 stemmer mod 62; 3 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 2

førkastedes med 86 stemmer mod 59.

Ændringsforslag nr. 3

førkastedes med 84 stemmer mod 61.

Lovforslagets §§ 1 og 2 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Hanne Budtz): Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Dernæst foretoges afstemning vedrørende forslag til lov om investeringsfradrag i egnsudviklingsområder.

Ændringsforslag nr. 1

førkastedes med 81 stemmer mod 61; 3 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 2, § 1, således ændret, og §§ 2-4 vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Hanne Budtz): Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om rettens pleje. (Fri proces m. v.).

(Lovforslaget (nr. 146) findes i tillæg A. sp. 2881, fremsættelsen i tidenden sp. 2598).

Anden næstformand (Hanne Budtz): Sammen med denne sag foretages den følgende sag på dagsordenen, nemlig: